7/2332

T.C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
Siyaset Planlama Genel Müdür Yardımcılığı

13 Mayıs 2004

Sayı : 026.21/2004/SPGY/187749
Konu : Yazılı Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: 19 Nisan 2004 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/2332-1897/7544 sayılı yazıları.

Hatay Milletvekili Sayın Züheyir Amber'in, TBMM İçtüzüğünün 98. maddesi uyarınca yazılı soruya çevrilen sözlü soru önergesinin yanıtı ilişikte sunulmaktadır.

Saygılarımla arzederim.

EK: Soru önergesi yanıtı

7/2332

HATAY MİLLETVEKİLİ SAYIN ZÜHEYİR AMBER'İN YAZILI SORU ÖNERGESİ

SORULAR:

1. Ortadoğu ve Arap ülkelerinde çalışan işçi ve işadamı sayısını biliyor musunuz?
2. Orada çalışanların ne iş yaptıklarını ya da hangi işlerde çalıştıklarını biliyor musunuz? Biliyorsanız, sosyal güvenceleri var mıdır? Yoksa sosyal güvencelerini sağlamak için girişimleriniz var mıdır?
3. İkinci sınıf insan muamelesi gördükleri tespit edilmiştir. Bu konuda bir yaptırım var mıdır? Orada çalışarak ülkeye ekonomik getiri sağlayan bu insanlar ikinci sınıf insan muamelesine maruz kalmaktadırlar. Bu konuda bir çalışmanız var mıdır? Varsa ne gibi girişimler ve yaptırımlarda bulunuyorsunuz?

YANITLAR:

Ortadoğu ve Arap ülkelerinde çalışan vatandaşlarımızın sayıları ve sosyal güvenlik durumlarına ilişkin, ülke bazında ayrıntılı bilgiler ekte sunulmaktadır.

Görüleceği üzere, Ortadoğu'ya ekonomik nedenlerle çalışmak üzere giden vatandaşlarımızdan önemli bir kısmı başta Suudi Arabistan olmak üzere, Körfez ülkelerinde (Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt, Oman, Bahreyn ve Katar) yaşamaktadırlar. Bu ülkelerde yaşayan vatandaşlarımızın yaklaşık yüzde 51'i vasıfsız işçi statüsündedir.

Sözkonusu Körfez ülkelerine çalışmak üzere giden diğer yabancılar gibi vatandaşlarımız da, "kefalet sistemi" kapsamındadırlar. Bu sisteme göre, işçi statüsündeki yabancılar, ikamet belgesi karşılığında pasaportlarını kefilleri konumundaki işverenlerine teslim etmek zorundadırlar.

Anılan sistem, yalnızca Türk vatandaşlarına değil, bölge ülkelerinin kendi ulusal mevzuatları uyarınca, genel olarak yabancılara uygulanmaktadır. Kefalet sisteminin kaldırılmasına yönelik olarak bölge ülkelerinde yasal düzenlemeler üzerinde çalışmalar yürütüldüğü tarafımıza intikal eden bilgiler arasında olmakla birlikte, şu ana kadar bu konuda somut bir adım atılmamıştır.

Kefalet sisteminin bölgede yaşayan vatandaşlarımız üzerinde zaman zaman olumsuz etkilerinin gözlemlenmesi nedeniyle, Bakanlığımızca ilgili ülke temsilcilikleri nezdinde gerekli girişimlerde bulunulmaktadır.

Öte yandan, aldıkları ikamet belgesi karşılığında işverenlerine teslim ettikleri pasaportlarını, herhangi bir nedenle işverenleriyle anlaşmazlığa düşerek, geri alamayan ve bu itibarla bulundukları ülkeden ayrılamayan ve seyahat özgürlüklerini yitiren vatandaşlarımızın başvurularıyla karşılaşılabilmektedir. Bu durumdaki vatandaşlarımıza, Türkiye'ye dönüşlerini teminen gerekli seyahat belgesi ilgili dış temsilciliklerimizce sağlanmaktadır.

7/2332

İŞÇİ VE İŞADAMLARI SAYILARI

SURİYE

ŞAM

Şam Büyükelçiliğimiz görev bölgesinde mukim, Türk işçi sayısı 310, işveren sayısı ise 2'dir. İşçilerimiz genel olarak hizmet sektöründe çalışmaktadır. Şam Büyükelçiliğimizin Konsolosluk Şubesiyle temas halinde olan Park Grubu ve SYR-PA şirketlerinin temsilcisi işadamlarımız, ithalat-ihracat faaliyetleriyle iştigal etmektedir. Suriye'de yatırım yapan ve ihale kazanan firmalarımız da, zaman zaman geçici sürelerle kalifiye işçi getirebilmektedirler. Esas olarak, yüksek nüfus artışına bağlı olarak önemli bir işsizlik sorunu bulunan Suriye'de, yabancı işçi istihdamına getirilen önemli kısıtlamalar bulunmakta, bu nedenle öncelik Suriyelilerin istihdamına verilmektedir. Çalışma amaçlı ikamet başvurusunda bulunan yabancıların talepleri çok yüksek oranda reddedilmekte, verilen izinler ise 3 ay ile sınırlı tutulmaktadır. Bununla birlikte, ülkede sürdürülen yapısal modernizasyon çabaları çerçevesinde, önümüzdeki dönemde bu konuda da bazı gelişmeler olabileceği değerlendirilmektedir.

HALEP

Halep Başkonsolosluğumuzun görev bölgesi dahilinde yaşayan ve Başkonsolosluğumuza kayıtlı vatandaşlarımızın sayısı 7070'dir. Büyük çoğunluğu hizmet sektöründe işçi olarak çalışan yaklaşık 100 vatandaşımızın ikamet ettikleri illerin sosyal sigorta kurumlarına üye oldukları görülmektedir. Bununla birlikte, Suriye'deki sosyal güvenlik mevzuatı ve uygulamalarının çağdaş normlardan uzak olduğu bilinmektedir.

Diğer yandan, Suriye'deki ilk Türk yatırımı olan, Gaziantep'te yerleşik Akteks firmasına ait Halep-Kilis yolu üzerinde kurulu akrilik iplik fabrikasında 15, Süperlit Boru ve Levha A.Ş. isimli şirketimizin Halep yakınlarında yürüttüğü sulama projesinde ise 35 Türk işçi çalışmaktadır. Bahsekonu işçilerin sosyal güvenlik düzenlemeleri Türk mevzuatına göre yapılmıştır.

Yukarıdaki ve Başkonsolosluğumuz görev bölgesi dahilindeki diğer Türk yatırımlarındaki işveren statüsündeki vatandaşlarımız sürekli olarak Suriye'de ikamet etmemektedir.

BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ(BAE)

ABU DHABİ

Abu Dhabi Büyükelçiliğimizin kayıtlarına göre, Abu Dhabi Emirliği'nde yerleşik, çalışan vatandaşlarımızın meslek gruplarına göre dökümü aşağıda sunulmaktadır.

-Kalifiye işçi	: 56
-İşveren sayısı	: 32
-Diğer	: 598
- Müh.Mimar	: 51
- Öğretim görevlisi	: 5

- Doktor,Diş Hek Eczacı	: 7
- İtfaiyeciler	: 67
- Hazmermer firması çalışanı	: 402
- Şoför ve vasıfsız işçi	: 61
- Toplam	: 681

Türkiye ile Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) arasında bir sosyal güvenlik anlaşması bulunmamaktadır. BAE'de çalışan yabancılar, ilk yıl içinde işten çıkartılmaları durumunda, 21 günlük maaş tutarında kıdem tazminatı alma hakkına sahiptirler. Bir yılı dolduranlar ise, işten çıkartılmaları durumunda, iki yıllık toplam maaş tutarını geçmemek üzere, her yıl için bir maaş tutarında kıdem tazminatı alma hakkına sahiptirler. BAE'de sosyal sağlık sigortası yoktur. Sağlık giderleri çalışanlarca karşılanmaktadır. İşçi vatandaşlarımız arasında zaman zaman, çalışma koşulları, ücret ödemeleri gibi nedenler dolayısıyla, işveren statüsündeki kefilleri ile ihtilafa düşenler olabilmektedir. Bunlardan sözleşme sürelerinin bitiminden önce ülkemize dönmek isteyenler, pasaportlarının kefillerince alıkonulması sebebiyle zor durumda kalmaktadırlar. Yerel mevzuat, kesin bir biçimde çalışanlara karşı işverenleri gözetmektedir. İşverenler tarafından yapılan istismarlarla ilgili şikayetlerin resmi makamlarca soruşturulması zaman almaktadır. Vatandaşlarımızın şikayetleri, Abu Dhabi Büyükelçiliğimizin işverenler nezdindeki girişimleri sonucunda çoğunlukla çözüme kavuşturulabilmektedir.

DUBAİ

Dubai Başkonsolosluğumuz görev bölgesindeki altı Emirlik'de yaşayan vatandaşlarımızın sayısı 2,000'e ulaşmıştır. Bunların yaklaşık 1,000 adedi usta ve işçi olarak Türk ve yabancı şirketlerde çalışmaktadır. 400 kadar vatandaşımız uluslararası şirketlerde üst düzey yönetici olarak ve 100 kadar vatandaşımız ise burada kurulan Türk şirketlerinde ortak ve mal sahibi olarak çalışmaktadırlar.

FAS

Rabat Büyükelçiliğimizin Konsolosluk Şubesi'ne kayıtlı vatandaşlarımızın sayısı 115'dir. Ancak ülkede, 200-250'si Türk firmalarında çalışmakta olmak üzere yaklaşık 350-400 vatandaşımızın yaşadığı tahmin edilmektedir. Evlenmek, çalışmak ya da yeni iş kurmak amacıyla Fas'a gelip yerleşen vatandaşlarımız, pasaport, evlilik, askerlik vb. işlemler dolayısıyla Rabat Büyükelçiliğimizin Konsolosluk Şubesi'ne başvurmadıkları sürece kayıtlarının yapılması mümkün olamamaktadır.

Bu çerçevede, Büyükelçiliğimize kayıtlı 21 Türk firması vardır. Bu firmaların tamamı küçük ve orta ölçekli işletmelerdir. Tarımsal ürün ticareti, elektrikli ev aletleri ve makinaları montajı ve ticareti, demir-çelik kapı üretimi, pvc doğrama üretimi, yedek parça üretimi, tekstil, dekorasyon malzemeleri ticareti, inşaat, mobilya üretimi, gıda ve temizlik maddeleri ticareti gibi çok farklı alanlarda faaliyet göstermektedirler.

Öte yandan, Fas'ta son yıllarda gerçekleştirilmekte olan çeşitli altyapı ihalelerine katılan ve kazanan Türk firmalarının sayısı giderek artmaktadır. Halen Türk firmalarınca yüklemlenen ihale bedeli 344 milyon Dolar'dır.

Fas'ta faaliyet gösteren Türk firmalarında çalışan vatandaşlarımızın hepsi Büyükelçiliğimizin Konsolosluk Şubesine kayıtlı değildir. Sayılarının 200-250 arasında değiştiği hesaplanmaktadır.

Fas'ta çalışan yabancılar için Fas Sosyal Güvenlik Kurumu'na işveren tarafından prim ödenmektedir. Ancak bu primler, sistem gereği, sadece emeklilik için geçerli olmakta, kendileri için prim ödenen yabancılar Fas'taki sağlık hizmetlerinden faydalanamamaktadır. Yabancının Fas'tan ayrılması durumunda sözkonusu primler yabancının ülkesine transfer edilmektedir. Aynı kural Türk vatandaşları için de geçerlidir.

Fas ile ülkemiz arasında sosyal güvenlik alanında bir anlaşma bulunmamaktadır.

LİBYA

Libya'da yaklaşık 4.000 vatandaşımız bulunmaktadır. Son dönemde firmalarımızın kazanmakta oldukları ihaleler çerçevesinde Libya'ya gelecek işçi sayısında artış beklenmektedir. Trablus Büyükelçiliğimizin Konsolosluk Şubesi'nin görev bölgesinde halen, büyük çoğunluğu Türk müteahhitlik firmalarına bağlı olarak işçi statüsünde çalışan 2,450 civarında Türk vatandaşı mevcuttur. Bu bölgede "işadamı" olarak nitelendirilebilecek sadece bir vatandaşımız bulunmaktadır. Öte yandan, serbest çalışan vatandaşlarımızın çalıştırdıkları işletmeler, lokanta, tamirhane, marangozhane gibi en çok 4-5 kişi istihdam eden, ciroları oldukça mütevazı düzeydeki küçük ölçekli iş yerleridir. Bir kısım vatandaşımız da boyacılık, sıvacılık, seracılık gibi işlerde çalışmaktadır.

Türkiye ile Libya arasında Sosyal Güvenlik Sözleşmesi ve her iki sözleşmenin uygulanmasına dair iki de İdari Anlaşma imzalanmıştır. Bu sözleşmelerden ilki 1 Ekim 1976 tarihinde, ikincisi ise 1 Eylül 1985'te yürürlüğe girmiştir. Ayrıca Türkiye ile Libya arasındaki İşgücü Anlaşması 5 Ocak 1975 tarihinde imzalanmıştır. Libya'da çalışırken bir iş kazası sonucu vefat edenlerin haksahipleri ile malül kalanlardan 80 vatandaşımız Libya Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan maluliyet, dul ve yetim aylığı almaktadır. Bu vatandaşlarımızın aylıkları Trablus Büyükelçiliğimizin Konsolosluk Şubesi tarafından takip edilmektedir.

BİNGAZİ

Bingazi Başkonsolosluğumuzun görev bölgesinde halen, yaklaşık yarısı Türk müteahhitlik firmalarının şantiyelerinde çalışan işçilerden oluşan 600 civarında Türk vatandaşı mevcuttur. Ancak bu rakam, firmaların üstlendikleri projelerin seyrine göre sık sık değişmektedir. Başkonsolosluğumuz görev bölgesinde "işadamı" olarak nitelendirilebilecek bir vatandaşımız bulunmamaktadır. Şantiyeler dışında piyasada serbest iş yapan vatandaşlarımızın çalıştırdıkları işletmeler, lokanta, tamirhane, marangozhane ve terzi gibi, en çok 4-5 kişi istihdam eden, ciroları oldukça mütevazı düzeyde ve küçük ölçekli işyerleridir. Bu tür işyerlerinin sayısının 50 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bir kısım vatandaşımız da boyacılık, sıvacılık, sıhhi tesisatçılık ve seracılık gibi işlerde çalışmaktadır.

IRAK

Irak'ta halen Koalisyon askeri güçleri ile direnişçiler ve bazı silahlı milis grupları arasında dönem dönem şiddetlenen çatışmaların doğurduğu fiili savaş koşulları ve güvenlik boşluğu Irak'ta büyük çaplı yeniden imar projelerinin hayata geçirilmesine ve yabancı yatırımcıların ülkeye gelişine engel olmaktadır.

Bu çerçevede, Türk işadamlarının ülkeye ilgisi de ticaret ve ABD'li şirketler veya Irak'ta egemenlik yetkilerini elinde bulunduran Koalisyon Geçici Yönetimi (CPA) tarafından açılan çoğunlukla küçük ve orta çaplı taşeronluk ihaleleri ile kısıtlı kalmaktadır.

Irak'ta kamu güvenliğinin büyük şehirler ile sınırlı kalsa da bir ölçüde sağlanabildiği ve ekonomik aktivitenin yeniden canlanma sinyalleri verdiği Aralık 2003-Mart 2004 döneminde Türk işverenlerinin ülkeye ilgisi artmış ve muhtemel iş olanaklarını araştırmak amacıyla çok sayıda işadamımız ve şirket temsilcileri Irak'ı ziyaret ederek, Bağdat Büyükelçiliğimiz birimleriyle de temas etmişlerdir.

Ancak güvenlik koşullarının Mart 2004'teki bazı gelişmeler çerçevesinde giderek kötüleşmesi ve halen iyileşme sinyallerinin ortaya çıkmaması nedeniyle, diğer yabancı işadamları gibi Türk işadamlarının da ülkeye ilgisi azalmış, iş olanaklarını araştırmak için ülkeye gelen işadamlarının sayısında ciddi düşüş yaşanmış ve deyim yerindeyse "bekle gör" anlayışı iş çevrelerimize hakim olmuştur.

Irak'taki Türk işgücünü ise iki grupta değerlendirmek mümkündür. Bunlardan birincisi başta Bağdat olmak üzere, ülkenin büyük şehirlerinde ofis açan Türk şirketlerinin temsilcileri, ikincisi ise CPA ve ABD tarafından açılan taşeronluk ihalelerini kazanan Türk şirketlerinin üstlendikleri projeleri gerçekleştirmek için Türkiye'den getirdikleri işçilerdir.

Sayıları 50'yi geçmeyen birinci grup çalışanlar sürekli olarak Irak'ta ikamet etmektedirler. Bununla birlikte Mart 2004'teki gelişmeler nedeniyle bu kişilerden bir kısmının ülkeden ayrıldıkları bilinmektedir.

İkinci grup çalışanlar ise, Türk şirketlerinin taşeron olarak aldıkları ihalelerin süresine göre Irak'ta kalmakta ve projelerin tamamlanmasını takiben Türkiye'ye dönmektedirler. Bu müteahhitlik projelerinin büyüklüğüne göre 50 ila 400 işçi Türkiye'den 60 gün ila 1 yıl arasında değişen sürelerle geçici olarak Irak'a getirilmekte, projenin bitimini takiben ülkeden ayrılmaktadırlar.

Yönetim biçimi ve rejimi henüz ortaya konulamamış, halen işgal güçlerinin denetiminde olan ve yasama, yürütme ve yargı erklerinin etkin bir şekilde çalışmadığı Irak'ta, egemenlik devri ve seçimler sonrasında kurulacak yeni rejimle bir sosyal güvenlik anlaşması yapılıp yapılmayacağı ise tabiatıyla önümüzdeki dönemde ortaya çıkacak koşullara bağlıdır.

LÜBNAN

Lübnan'da üretim yapan Türk şirketi bulunmamaktadır.Ancak başta Ülker olmak üzere, Eti, Efes Pilsen,Paşabahçe,Eczacıbaşı ve Zeki Triko gibi firmalar Lübnan pazarında belirli bir yere sahiptirler. İç savaş izlerinin yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlaması nedeniyle, Lübnan Türk yatırımcıların dikkatini çekmeye başlamıştır. Nitekim,Mart 2004 ayında

Şengör Halıcılık,Moskova'dan sonra ikinci mağazasını Beyrut'ta açmıştır.

Ayrıca, ÖZDİL Enerji ve İnşaat Şirketi Suriye-Lübnan Yüksek Enerji Nakil Hattı inşaatını, STFA firması ise, Güney Lübnan'da Sayda şehrinde bir atıksu projesini gerçekleştirmektedirler.

Nisan 2004 ayı itibariyle Beyrut Büyükelçiliğimizin Konsolosluk Şubesi'nde 7254 vatandaşımız kayıtlı bulunmaktadır.Ancak bu ülkede yaşayan vatandaşımız sayısının 10.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Vatandaşlarımızın hemen hemen tamamı tarım kesiminde,seyyar satıcılık,bekçilik,kapıcılık gibi vasıfsız ve düşük kazanç getiren işlerde çalışmaktadırlar.Vatandaşlarımızın herhangi bir sosyal güvenceleri yoktur.

Lübnan ve ülkemiz arasında bir işgücü anlaşması mevcut değildir.

MISIR

KAHİRE

Kahire Büyükelçiliğimizin Konsolosluk Şubesi'nin görev bölgesinde kayıtlı 994 vatandaşımız ikamet etmektedir. Bunlardan 250'si işçi olarak bulunmaktadır. Vatandaşlarımız serbest ticaret, ithalat-ihracat işleri, spikerlik- tercümanlık ve tekstil sektöründe çalışmakta, Mısır'ın turistik bölgeleri olan Şarm El Şeyh, Huragada ve Kahire'deki bazı otellerde turizm sektöründe hizmet vermektedirler. İşveren konumunda olan 10 vatandaşımız vardır.

İskenderiye Başkonsolosluğumuz görev bölgesinde ise, kayıtlı toplam 114 vatandaşımız ikamet etmekte olup, bunlardan 24 kişi işçidir. 13 kişi Evyap -Mısır Şirketi'nde çalışmakta, 14 tüccar vatandaşımız da ithalat-ihracat işiyle uğraşmaktadır.

Mısır'da yatırımı yapmış Türk firma sayısı sınırlı kalmıştır. Mısır'da yatırımı bulunan veya yatırım projesi üzerinde çalışan firma bilgileri aşağıda sıralanmaktadır.

-Nile -Kordsa: 10 Ramazan kentinde Türk (% 51)-Mısır (% 49) ortaklığı olarak kurulmuş olan şirket kord bezi üretmekte ve üretilen ürün iç piyasaya satışın yanısıra Afrika ve Arap ülkelerine ihraç edilmektedir. Ham madde Türkiye'den temin edilmektedir.

EVYAP Egypt SAE- % 100 Türk sermayesi ile İskenderiye yakınlarındaki Bourg El Arab kentinde kurulmuş olan şirket, Türkiye'den ithal ettiği temizlik maddesi ham maddelerini prosesten geçirdikten sonra, üretilen ürünleri iç piyasanın yanısıra Afrika ve Arap ülkelerine ihraç etmektedir.Yıllık ihracatının 4 milyon Dolar civarında olduğu ifade edilmektedir.

-Aksa Akrilik : AKSA Firması % 100 Türk sermayesi ile yine Bourg El Arab kentinde akrilik boyama tesisi yatırım projesi üzerinde çalışmaktadır. İnşaat başlamış olup, Ağustos ayı sonunda üretime geçilmesi öngörülmektedir.

-CAMİŞ Egypt- % 99 Türk sermayesi ile Sina yarımadasında kurulan şirket, cam kumu üretmekte ve üretilen ürün Türkiye'ye pazarlanmaktadır.

-United Company of Pharmacists- Türk-Mısır ortaklığı olarak, Mısır'da ilaç dağıtım alanında faaliyet göstermektedir.

-THY Türk Hava Yollarının Mısır'da bürosu bulunmaktadır.

-Techopack- %100 Mısır sermayeli olan ve ambalaj sektöründe faaliyet gösteren şirket, Şirketin Genel Müdür ve Satış Müdürü Türk'tür. Türk teknolojisi ve yönetim tekniklerinin Mısır'a transferi bakımından listeye dahil edilmiştir.

-Egyptian-Turkish Electricity Co: Ismaliye kentinde Türk (Günsa Elektirk)--Mısır (Cabir vedis Cabir and partners SAE) ortaklığı olarak 2003 yılında kurulmuş olup, başlangıçta 50 bin ABD Doları sermaye ile girilmiştir. Florasan lambalar için balast üretmektedir. Ham madde Türkiye'den ithal edilmekte , üretilen ürünler iç piyasaya satılmaktadır.

-Betek Boya- Betek Boya 6 Ramazan kentinde % 100 Türk sermayesi ile boya üretim tesislerini kurma aşamasındadır.

-Yaşar Holding- Yaşar Holding'in Mısır'da bir temsilcilik ofisi bulunmaktadır.

- Kopar-Mısır'a oto yedek parça ihracatı yapan Kopar, 2003 yılında Mısır'da showroom ofisi açmış bulunmaktadır.

-İstikbal- Mobilya alanında faaliyet gösteren İstikbal Mobilya, 2003 yılında ikisi Kahire ve biri İskenderiye'de olmak üzere temsilcilik maharetiyle üç adet satış mağazası açmıştır.

Diğerleri: RAM Dış Ticaret, Hurmak gibi şirketlerin temsilcilikleri ve büroları bulunmaktadır.

Mısır'da turizm, un değirmeni, ticari komisyonculuk yapan, bireysel çalışan ve çeşitli Türk firmalarının temsilciliğini yapan girişimler bulunmaktadır.

Ayrıca, Doğan ve Şahin marka otomobillerinin montajına (yıllık 5 bin adet) devam edilmektedir.

Kahire'de TRT'nin bir bürosu ve Anadolu Ajansı'nın bir temsilcisi bulunmaktadır.

OMAN

2004 Nisan ayı itibarıyla Muskat Büyükelçiliğimizin Konsolosluk Şubesi'nde kayıtlı vatandaşlarımızın sayısı 447'dir. Söz konusu vatandaşlarımızdan 401'i Oman'da yasal olarak çalışmakta, geri kalanı ise söz konusu kişilerin eş ve çocuklarından oluşmaktadır.

Oman'da taahhüt işleri alan ve başta vergi mevzuatı olmak üzere ülkenin koşulları nedeniyle Omanlılarla ortaklık şirketi kurma yoluna giden STFA, ALKE, ERKO ve SİNERJİ firmaları fiilen en önemli Türk işverenlerdir.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler açısından ise yabancıların doğrudan iş yeri sahibi olması mümkün olmadığından Omanlı kefillerine kefalet bedeli ödemek suretiyle fiilen küçük restoran ve kafe benzeri iş yerleri işleten sadece iki vatandaşımız bulunmakta, söz konusu kişilerin yanında yaklaşık 30 Türk işçi çalışmaktadır.

Vatandaşlarımızın meslek gruplarına göre dağılımı aşağıda sunulmaktadır.

- Resmi kuruluşlarda ve özel işletmelerde aşçı ve garson	155
- Maden işçisi	6
- Sultan Qaboos Üniversitesi'nde öğretim görevlisi	4
- Petrol mühendisi	4
- Bilgisayar mühendisi	1
Toplam	170

- Türk şirketlerinde mühendis ve işçi olarak çalışanlar

STFA Şirketinde çalışanlar	87
ERKO Şirketinde çalışanlar	8
INCO Şirketinde çalışanlar	21
ALKE Şirketinde çalışanlar	71
SİNERJİ Şirketinde çalışanlar	40
SIEMENS Şirketinde çalışanlar	4
Toplam	231

Tablonun incelenmesinden de görüleceği üzere, Oman'da yasal olarak ikamet eden vatandaşlarımızın yarısından fazlası Oman'da taahhüt işleri üstlenen müteahhitlik firmalarımızın çalışanlarıdır. Esasen 2002 yılı sonu itibarıyla 272 olan vatandaş sayımızda geçtiğimiz dönem içerisinde kaydedilen artışın önemli bölümü de Oman'da iş alan Türk taahhüt firmalarının ülkeye geçici süreler için getirdikleri idari ve teknik elemanlarından kaynaklanmaktadır.

Geri kalanlar arasında ise, Hatay / İskenderun bölgesinden gelen, Arapça konuşan ve aşçı/garson olarak çalışan vatandaşlarımız çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu gruptaki vatandaşlarımız, genellikle daha önce Oman'a gelerek yerleşen yakınlarının aracılığıyla ülkeye gelmekte ve zamanla iş edinmektedirler.

Ülkemiz ve Oman arasında sosyal güvenlik anlaşması bulunmamaktadır.

Oman'daki Türk işçilerin büyük bölümünü oluşturan ve Türk müteahhitlik şirketleriyle çalışan vatandaşlarımız Türkiye'deki sosyal güvenlik sistemi kapsamında olup, primleri sigorta kurumlarına firmaları tarafından yatırılmaktadır.

Oman'lı işverenlerle çalışan vatandaşlarımız ise Oman'da çalıştıkları süreleri belgeleyerek, primlerini Türkiye'deki sigorta kurumlarına kendileri yatırma yoluna gitmektedirler. Zira, Oman Sultanlığı'nın sosyal güvenlik sistemi yabancıları kapsamamaktadır.

Yabancıların çalıştırılması Çalışma Bakanlığı'ndan alınacak izne tabi tutulmakta, işverenlere yabancı işçi istihdamı için izin verilmesi işverenin Oman'lılar için öngörülen kotayı doldurmuş olması ve söz konusu alanda çalışacak Oman'lı bulunmaması koşullarına bağlı bulunmaktadır. Çalışma Bakanlığı'nın iznini müteakip yabancının ülkeye gelmeden bir Oman'lı veya kefil olma hakkı bulunan bir tüzel kişi ile sözleşme yapması gerekmektedir. Bu çerçevede, Oman'lı işverenlerle çalışan vatandaşlarımızın Oman'daki sosyal hakları da imzaladıkları çalışma sözleşmelerine bağlı bulunmaktadır. Bu sözleşmelerde genellikle iaşe, ibate ve sağlık masraflarının işveren tarafından karşılanması öngörülmekte, sözleşme sonunda çalışanın ülkesine dönüş biletinin yanı sıra iş sonu

tazminatının verilmesi de hükme bağlanmaktadır. İş sonu tazminatı, çalışılan süreye bağlı olarak hesaplanmaktadır.

YEMEN

Yemende ikamet eden 250 vatandaşımızdan 157'si çalışmakta olup, bunların arasından 3'ü işveren, 154'ü ise işçi statüsündedir. Bu vatandaşlarımızın 97'si büyük bir otoyol inşaatı yapımı projesini Hawk International Şirketiyle birlikte üstlenen Makimsan-Yertaş Grubu tarafından sözkonusu projede istihdam edilmek üzere Yemen'e getirilmiştir.

Sana Büyükelçiliğimizin Konsolosluk Şubesi'ndeki kayıtlara göre çalışan vatandaşlarımızın mesleki dağılımı aşağıdaki şekildedir:

Elektrik teknisyeni: 1; tünel mühendisi: 1; inşaat mühendisi: 1; öğretmen: 15; işadamı: 1; inşaat elektrikçisi: 2; inşaat işçisi: 95; kapı ustası: 1; mobilyacı: 3; kaynakçı: 2; sanayi boyacısı: 1; kaportacı: 2; su tesisatçısı: 1; şoför: 13; oto elektrikçisi: 3; oto tamircisi: 6; döşemeci: 2; işveren: 3; kuaför: 2 ve idareci: 2.

Yemenli işverenler Sosyal Sigorta ve Çalışma Kanunu'nda belirtilen harçları ödememek amacıyla genellikle yabancıların ikamet ve çalışma izni almalarına yardımcı olmamaktadırlar. Bu sebeple, Yemen'de işçi statüsünde ücretli olarak çalışan vatandaşlarımızdan bir çoğu istihdamlarını sosyal güvenceden yoksun olarak sürdürmektedirler. Bu durum, ayrıca, işverenle bir ihtilaf olması halinde ücretli çalışanın zaten toplumun büyük bir kesimi tarafından itibar görmeyen yerel hukuk sistemi çerçevesinde hakkını aramasında da ciddi sıkıntılara yol açmaktadır.

Yemen'de çalıştırılan her işçinin aylık maaşının yüzde 15'i tutarında sigorta ücreti ödenmesi gerektiği Sosyal Güvenlik ve Çalışma Kanunu'nda belirtilmiştir. Anılan kanunda belirtilen meblağın yüzde 9'unun işveren tarafından ödenmesi, geri kalan yüzde %6'sının ise çalışanın maaşından kesilmesi gerekmektedir. İşçi olarak çalışan vatandaşlarımıza sigortalarını yaptırmaları yönünde sürekli olarak Büyükelçiliğimizce telkinde bulunulmaktadır. Ancak, Yemenli işverenlerin sigorta yaptırmaya yanaşmamaları nedeniyle vatandaşlarımızın birçoğu durumu çaresiz kabullenmekte veya işlerini kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmaktadırlar.

KATAR

Doha Büyükelçiliğimiz Konsolosluk Şubesi'nde 27 Nisan 2004 tarihi itibariyle 1837 vatandaşımızın kaydı bulunmaktadır. Katar'da yaşayan vatandaşlarımızın çoğunluğu, özel temaslar sonucu sağladıkları çalışma olanaklarıyla bu ülkeye gelen işçilerimizdir. Katar'da çalışma vizeleri, aileleri kapsamadığından, işçi vatandaşlarımızın eş ve çocukları, genellikle Türkiye'de yaşamakta, Katar'a geçici olarak ziyaret amacıyla gelmektedirler. Bazı yabancı şirketlerde yönetici düzeyinde çalışan birkaç işadamı, Katar'da iş üstlenen Atilla Doğan, AS-KA ve STFA yüklenici firmalarımız mensubu mühendisler, ayrıca, doktor, hemşire ve otel çalışanları gibi, yaklaşık 50 kişi dışında kalan vatandaşlarımız, genellikle, aşçı, garson, oto tamircisi, berber, terzi, marangoz, şoför, fırıncı gibi çeşitli hizmetlerde müstahdemdir. Bu meslek gruplarında çalışan vatandaşlarımızın tamamına yakını, Hatay ili nüfusuna kayıtlı olup Arapça konuşmaktadır.

Öte yandan, yabancı işgücü istihdamında kefalet sistemi uygulanan Katar'da çağdaş bir işgücü güvencesi bulunmadığından ve vatandaşlarımızın mağduriyetinin önlenmesi bakımından, yapılacak çalışma sözleşmelerinin mümkün olduğu kadar ayrıntılı düzenlenmesine özen gösterilmesi ilgililere telkin edilmektedir.

ÜRDÜN

Ürdün'de halen aktif olarak faaliyet gösteren Türk taahhüt firması sayısı 11'dir. Türk müteahhitlik firmaları bünyesinde Mart 2004 sonu itibariyle 538 Türk işçi çalışmaktadır. (Kolin'de 97, Özaltın'da 164, Aydıner'de 87, Bektaşoğlu'nda 170, AKKİM'de 20)

Türk taahhüt firmalarından Özaltın, Suriye-Ürdün sınırındaki Wahdet Barajı'nın yapımına başlamıştır.

Rumeli Holding'e bağlı Ürdün'deki bütün şirketlerin tasfiye olduğu ilgili yetkililerce belirtilmektedir.

İRAN

Ortalama ücretlerin Türkiye standartlarına göre çok düşük olduğu İran'da, Afganistan ve Alt Kıta vatandaşları dışında yabancı işçi istihdam edilmemektedir. Bu çerçevede, İran'da çalışan kayda değer sayıda Türk işçisi bulunmamaktadır.Diğer taraftan, 10-15 Türk şirketi İran'lı şirketlerle ortaklık kurmak suretiyle İran'da faaliyet göstermekte olup, bu faaliyetler çoğunlukla İran'lı ortakların yöneticileri ve personeli tarafından ve İran'lı ortaklar adına kurulan şirketler aracılığıyla yürütülmektedir. Bahsekonu şirketlerin faaliyet alanları, müteahhitlik, alışveriş merkezi işletmeciliği, tekstil ve araba yedek parçası üretiminden oluşmaktadır. Türk şirketlerine bağlı çok az sayıda (4-5) Türk işadamı İran'da yerleşik durumdadır. İran'da sosyal güvenceler ilke olarak İran vatandaşlarına tanınan bir haktır. Bunun dışında yabancı kişi ve kuruluşların özel yollarla sigorta yaptırmaları mümkündür.Bu koşullarda, İran ile aramızda işgücü anlaşması imzalanmasını gerektiren bir potansiyel bulunmamaktadır.

Tebriz, Zencan ve Erdebil eyaletlerinde işçi vatandaşımız bulunmamakla beraber, bu eyaletlerde sürekli ikamet etmeyen pvc pencere üretimi ve lokanta sektörü gibi küçük ölçekli işletmelere ortak üç işadamımız mevcuttur.

Son olarak, İran Uluslararası Humeyni Havaalanı'nın işletilmesi ihalesini kazanan Tepe-Akfen Grubu, 60 vatandaşımızı İran'da sözkonusu proje çerçevesinde istihdam etmiştir. Sözkonusu vatandaşlarımıza çalışma izni alınması için Tepe-Akfen tarafından gerekli işlemler başlatılmıştır.

SUUDİ ARABİSTAN

Suudi Arabistan'da (SA) çalışan vatandaşlarımızın sayısı 90.000 olarak tahmin edilmektedir. SA'da Müteahhitler Birliğine bağlı halen aktif olarak 3 firmamız (Gama, Tekfen ve Yüksel İnşaat) başta inşaat olmak üzere muhtelif alanlarda faaliyet göstermektedir. SA'da bir Suudlu kefaletinde olup, kendi adına çalışan (yasal olmamakla birlikte) vatandaşlarımızın sayısı 13.000 civarındadır. SA'da çalışan işçi vatandaşlarımız,

lokanta, oto tamircisi, mobilyacılık, berber, inşaat vs. alanlarda hizmet vermektedirler. Suudi çalışma ve sosyal güvenlik mevzuatı Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından benimsenen standartları kısmen içermektedir. Bu mevzuat kapsamında 30 kadar ülkeye mensup yaklaşık 6-7 milyon yabancı SA'da çalışmaktadır.SA'nın hiçbir ülke ile arasında sosyal güvenlik ve/veya işgücü anlaşması bulunmamaktadır. SA hiç bir ülke ile ne işgücü ne de sosyal güvenlik anlaşması akdetmeye yanaşmamaktadır. Ülkede bütün yabancılar gibi, vatandaşlarımız da yaşlılık, malullük ve ölüm sigortaları bakımından SA Sosyal Sigortalar Yasası kapsamı dışındadırlar. Başka bir ifadeyle, burada çalışmakta iken vefat eden vatandaşlarımızın/yabancıların geride kalanlarına dulluk-yetimlik aylığı bağlanması sözkonusu değildir. İş kazası ve meslek hastalığı dışında bir sebeple sürekli işgöremez duruma düşenlerin hak edebilecekleri herhangi bir yardım bulunmamaktadır; ya da buradaki hizmet süresine dayanılarak kısmi de olsa bir yaşlılık aylığı talep edilememektedir. SA Sosyal Sigorta Yasasının yalnızca iş kazaları ve meslek hastalıkları ile ilgili hükümleri bu ülkedeki yabancı işçilere de uygulanabilmektedir. İş kazaları ve meslek hastalıkları ile ilgili hükümlerden yararlanabilmek için de işverenin (kefilin) işçiyi SA Sosyal Sigortalar Kurumuna (GOSİ) kayıt ettirmiş olması gerekmektedir. SA'da bulunan yabancıların devlete ait sağlık kuruluşlarının sağlık hizmetlerinden yararlanmaları mevzuat gereği mümkün değildir. Yabancılar, ancak kendi imkanları ile özel sektöre ait sağlık kuruluşlarından yararlanmaktadır.

Yakında yürürlüğe girmesi beklenen "Sağlık Sigortası İşbirliği Kanunu" ülkede yasal olarak ikamet eden tüm yabancıların kademeli olarak zorunlu sağlık sigortası kapsamına alınmasını öngörmektedir. Kanun, yürürlüğe girdiğinde işverenler, kefaletleri altında bulunan yabancılar için Sağlık Sigortası İşbirliği Kanunu ile belirlenecek oranda sigorta şirketlerine prim ödeyecek ve sigorta kapsamına girecek işçiler ile aile fertlerine birer "Sağlık Karnesi" vereceklerdir; sözkonusu kanunla yeni yükümlülükler üstlenecek olan işverenler, bu yükümlülüklerini yerine getirmezlerse, işçinin bir yıllık primleri toplamı kadar para cezası ile cezalandırılacak ve yeniden işçi getirme ve istihdam etme iznini alamayacaktır. Henüz uygulamaya konulmayan sözkonusu yasa ile işçilerimizin sağlıkla ilgili sorunlarının büyük ölçüde ortadan kalkacağı düşünülmektedir. Zira, anılan yasa çerçevesinde, hak sahipleri ayakta tedavi, laboratuar tahlilleri, röntgen, ana ve çocuk sağlığı ile ilgili yardımlar, doğum ve ameliyat ile protez hariç her türlü diş tedavisini ücret ödemeden yaptırabileceklerdir.

FİLİSTİN ULUSAL YÖNETİMİ(FUY)

Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde kurulmuş Türk sermayeli bir firma henüz mevcut değildir. Dolayısıyla Filistin'de Türk işadamı bulunmamaktadır.

Filistin topraklarında çalışan işçi vatandaşımız da mevcut değildir. Bununla birlikte İsrail'e çalışmak amacıyla gelen vizeli veya vizesiz vatandaşlarımız arasında nadiren de olsa ve çok cüzi sayıda vatandaşımızın Filistin topraklarında ve keza Yahudi yerleşim merkezlerinde çalıştığı görülmüştür.

Filistin topraklarına tüm giriş ve çıkışlar İsrail vasıtasıyla yapılmakta olduğu cihetle işçi vatandaşlarımızın sosyal güvenceleri konusu şu safhada İsrail makamlarıyla düzenlenmesi gereken bir mesele olarak görülmektedir.

Ülkemiz ile FUY arasında bir işgücü veya sosyal güvenlik anlaşması bulunmamaktadır.

BAHREYN

Bahreyn Büyükelçiliğimizin Konsolosluk Şubesi'ndeki kayıtlar ve Bahreyn İçişleri Bakanlığı Göçmen ve Pasaport İdaresinden temin edilen sayılara göre Bahreyn'de yaklaşık 800 vatandaşımız bulunmaktadır.

Bahreyn'de çalışan vatandaş sayısı 700 civarındadır. Çalışan vatandaşlarımız arasında yaklaşık rakamlarla, 40 bankacı, (11 Türk bankasının kıyı bankacılığı şubelerinde 36 ve mahalli bankalarda 4) Bahreyn Üniversitesinde 12 öğretim üyesi ve Körfez Hava Yolları (*Gulf Air*) 20 pilot ve hostes, büyük kısmı Bahreyn Petrol Şirketinde (*Bapco*) olmak üzere 10 mühendis ve büyük otellerde yönetici seviyede 5 otelci bulunmaktadır. Diğer vatandaşlarımızın hemen tamamı Hatay İlimizden gelen ve lokantacılık alanında çalışanlardır. İşçi ailelerinin toplam sayısı 100 civarındadır.

Serbest çalışan vatandaşımız yoktur. Esasen Bahreyn mevzuatı yabancıların iş sahibi olmalarına imkan vermemektedir. Uygulamada lokantacılık alanındaki vatandaşlarımızdan bazılarının Bahreynli kefilleriyle vardıkları mutabakata dayanarak belirli ödeme yapmak suretiyle fiilen işletmeci olarak faaliyet gösterdikleri bilinmektedir. Lokantacılık sektöründeki 60 civarında vatandaşımız bu şartlarda iş sahibi olarak nitelenebilir.

1976 tarihli Sosyal Sigorta Yasası, tüm kişi ve kurumların çalışanlarını Bahreyn Sosyal Güvenlik Kurumu (General *Organisation for Social Insurance* - GOSI) nezdinde sigortalatmaları yükümlülüğünü getirmiştir. Ancak yasanın bazı hükümlerinin yabancılar bakımından uygulanmasında kısıtlamalar vardır. Mayıs 1977'de çıkarılan 12 sayılı Emirlik Kararıyla, Yasanın yaşlılık, sakatlık ve ölüm ile iş kazasına ilişkin hükümlerinin yabancı işçiler bakımından uygulanması ikinci bir karara kadar askıya alınmıştır.

Yasasının kapsamı aşamalı olarak genişletilmektedir. 2004 yılı Haziran ayından itibaren 5 kişiden fazla işçi çalıştıran tüm işyerlerinin zorunlu sosyal güvenlik kapsamına girmeleri karara bağlanmıştır. İzleyen aşamada, 18 ay zarfında (Ocak 2006) tüm işyerleri istinasız olarak yasa kapsamına girecektir.Sosyal Sigorta Yasası aşağıdaki alanları kapsamaktadır.

- Yaşlılık, sakatlık ve ölüm,
- İş kazası,
- Hastalık ve hamilelik gibi geçici nedenlerle çalışamama,
- İşsizlik,
- Serbest çalışanların sigortalanması
- İşverenlerin sigortalanması
- Aile yardımları
- Sosyal güvenlik kapsamına giren diğer sigortalar

Bahreyn'de oturma izni olan herkes devlet hastanelerinin sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanabilmektedir. Cüzi bir kayıt ücreti ödenmekte ve tedaviden ücret alınmamaktadır.

Bahreyn ile ülkemiz arasında işgücü ve sosyal güvenlik anlaşması yoktur. Sözkonusu anlaşmaların imzalanmasına dair önerimize, Bahreyn tarafı, bu konuda ikili anlaşma imzalamadıkları yönünde yanıt vermiştir.